

Kooperativer og sociale virksomheder: Arbejde og beskæftigelse i udvalgte lande

Indledning

Et kooperativ defineres typisk som en virksomhedsorganisation, der er demokratisk styret, ejes af sine medlemmer og arbejder i dens medlemmers interesse. En social virksomhed opfattes almindeligvis som en virksomhedsorganisation med et socialt formål, der arbejder i dens samfunds- eller kundegruppens interesse. Denne undersøgelse ser nærmere på de europæiske kooperativer og sociale virksomheders bidrag til jobskabelse og -bevarelse. Den klarlægger drivkræfterne og hindringerne for jobvækst, undersøger beskæftigelsesvilkårene, redegør for de støtteforanstaltninger, der findes i udvalgte EU-medlemsstater, og fremsætter politiske anbefalinger til støtte for skabelsen af disse job.

Politisk sammenhæng

Efter finanskrisen i 2008 og med den vedvarende høje arbejdsløshed i EU havde kooperativer en lignende eller højere overlevelsesrate end de almindelige virksomheder. Kooperativer og sociale virksomheder blev også betragtet som potentielle kilder til innovative løsninger på socioøkonomiske udfordringer, der er blevet identificeret som EU's prioriteter, bl.a. vækst, støtte til regional økonomisk udvikling, intelligent vækst, bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse og skabelse af bæredygtig vækst.

Hovedkonklusioner

Nye former for kooperativer og sociale virksomheder

I denne undersøgelse anvendes Den Internationale Kooperative Alliances (ICA) definition af et kooperativ og Europa-Kommissionens definition af en social virksomhed. Der er imidlertid forskellige love og definitioner på tværs af medlemsstaterne. Sektoren er dynamisk, og der dukker hele tiden nye former for kooperativer og sociale virksomheder op.

Data om sektorer og resultater

De tilgængelige statistiske data identificerer Italien som det land, der har den største sektor for kooperativer og sociale virksomheder. Antallet af kooperativer og sociale virksomhedsorganisationer og job varierer betydeligt blandt landene i casestudiet, og forskellige datakilder giver forskellige tal.

De tilgængelige data og de nationale aktørers synspunkter tyder på, at kooperativer og sociale virksomheder har klaret sig forholdsvis godt siden finanskrisen. Der er imidlertid forskel på, hvordan kooperativer og sociale virksomheder og særlige typer af disse organisationer klarer sig på tværs af de udvalgte lande. Der er især dukket mange sociale kooperativer op.

Støtteforanstaltninger

Alle lande støtter udviklingen af kooperativer og sociale virksomheder gennem forskellige foranstaltninger. Størstedelen af denne støtte består i finansiel støtte, støtte ved opstart af ny virksomhed og almindelig erhvervsstøtte. Støtteforanstaltningernes virkning på beskæftigelsen blev anset for at være meget positiv. Selv om der er megen støtte til rådighed, har lederne i organisationerne i casestudiet oftest ikke benyttet sig af den. I stedet for formelle erhvervsstøtteforanstaltninger vælger kooperativer og sociale virksomheder ofte uformel støtte gennem forskellige netværk.

Beskæftigelsesniveauer

Antallet af job steg på tværs af casestudieorganisationerne i de fleste erhvervsgrupper og jobstatuskategorier. Denne succes med at bevare og skabe job synes ikke at være forbundet med den økonomiske cyklus og krisen. Andre faktorer synes at påvirke beskæftigelsesresultaterne, såsom organisationernes innovationsniveau, ledelseskvaliteten og offentlig finansiering.

Jobkvaliteten blev vurderet til at være høj, både absolut og relativt betragtet, af arbejdstagerne i casestudieorganisationerne. Dette skyldtes, at jobkvalitet ofte er et overordnet mål i disse organisationer.

Der var ikke stor forskel på jobskabelse eller -kvalitet mellem de to organisationstyper. Interne faktorer bidrog til positive organisatoriske resultater, såsom ledelse, styringsstrukturer og interne beslutningstagningsstrukturer og -processer; geninvestering af overskydende værdi; prioritering af job frem for løn og fortjeneste; langsigtet fokus og fælles værdier blandt medlemmer, arbejdstagere og i mange tilfælde kunder.

Faktorer, der påvirker beskæftigelsen

Jobskabelse og -bevarelsen afhænger af den forretningsmæssige succes, hvilket afspejler organisationernes evne til at konkurrere på de nuværende markeder, bevæge sig ind på nye markeder og udvikle og forbedre de varer og tjenesteydelser, de leverer. Innovation var den hyppigst nævnte drivkraft for beskæftigelse, efterfulgt af at fastholde eksisterende markeder og kunder og ekspandere til nye markeder eller tiltrække forskellige kundetyper. Ledelsesfærdigheder og -kompetencer blev også nævnt som en vigtig drivkraft.

Nedskæringer i den offentlige finansiering var en hindring, både med hensyn til at reducere de ressourcer, der var til rådighed, og i forhold til at gøre udbud mere konkurrencedygtige. Finanskrisen førte til tab af arbejdspladser i nogle organisationer, men det skabte også muligheder, som mange organisationer kunne bygge videre på.

Politiske anbefalinger

Resultaterne af denne undersøgelse viser, at kooperativer og sociale virksomheder både kan give og reelt giver et positivt beskæftigelsesresultat samt gode job. Dette gør de tilsyneladende ved at indarbejde de menneskelige ressourcepraksisser, som mange almindelige virksomheder slår til lyd for. I denne henseende bidrager kooperativer og sociale virksomheder væsentligt til EU's politiske ambitioner i Europa 2020-strategien om bæredygtig og inklusiv vækst og anstændigt arbejde, der er identificeret inden for den europæiske søjle for sociale rettigheder.

Dokumentationen peger på behovet for at støtte og fremme kooperativer og sociale virksomheder på EU-plan og på nationalt og regionalt plan som et middel til socioøkonomisk udvikling. Dette kan gøres på forskellige måder:

- **Fortsat generel politisk støtte** fra Europa-Kommissionen og Europa-Parlamentet

- **Bedre målretning af specifik støtte** — der er ikke nødvendigvis behov for flere støtteforanstaltninger, men omfanget af rådgivning ved opstart af virksomhed og generel erhvervsrådgivning varierer meget blandt EU-medlemsstaterne, og synligheden og målretningen af den eksisterende støtte kan forbedres
- **Styrkelse af sektorens profil** blandt offentligheden (f.eks. lokale myndigheder inden for økonomisk udvikling) og organisationer i den private sektor (f.eks. banker), der fokuserer på at fremme og lette virksomhedsudvikling
- **Opnåelse af viden om, hvorfor kooperativer og sociale virksomheder ikke skaffer sig adgang til mere støtte**, især målrettet støtte til sektoren, gennem yderligere forskning — uformelle støttenetværk kan muligvis bruges som et middel til, at der gøres større brug af støtten
- **Fremme af klausuler om sociale værdier i offentlige udbud** i stedet for laveste pris for at mindske prisset med hensyn til at levere jobkvalitet
- **Fremme af sektoren som alternativ til levering af offentlige tjenesteydelser** og tilskyndelse af kooperativer og sociale virksomheder til at deltage i udbud om levering af offentlige tjenesteydelser
- **Integrering af sektoren i uddannelserne i iværksætteraktiviteter og virksomhedsledelse** for at sætte unge i stand til at træffe informerede valg om at gå ind i sektoren, både som en karrieremulighed og som en forretningsmulighed
- **Støtte til udvikling af ledelsesfærdigheder** i kooperativer og sociale virksomheder gennem videregående uddannelse i iværksætteraktiviteter og virksomhedsledelse og gennem ledelseskurser, der udbydes af virksomheder/lokale organisationer for økonomisk udvikling
- **Videreførelse af Kommissionens arbejde med at klarlægge typer og former for kooperativer og sociale virksomheder** — dette vil gøre det muligt at indsamle bedre data til at overvåge sektorens udvikling og indvirkning
- **Forbedring af statistiske data om sektoren** for at gøre det muligt at udføre analyser og sammenligninger på tværs af landene og foretage grundige politikanalyser.

Yderligere oplysninger

Rapporten *Cooperatives and social enterprises: Work and employment in selected countries* er tilgængelig på <https://eurofound.link/ef18043>

Forskningsleder: Stavroula Demetriades

information@eurofound.europa.eu